

Michael Öjermo

Europa, Brexit och kristendomen

Hur kommer Brexit påverka kyrkornas möjlighet till samarbete i framtiden? Michael Öjermo diskuterar Brexit utifrån en kyrklig kontext.

Europeiska unionen beskrivs ofta i svensk offentlig debatt som ett byråkratiskt projekt. Det är lite typiskt svenskt. Vi är inte de stora gesternas nation. När våra politiker håller offentliga tal brukar de ständigt återkomma till begreppet "förslag". De föreslår olika typer av byråkratiska förändringar. Det är exakta siffror, precisa uppgifter och konkreta planer på vad de vill åstadkomma. Begreppet används både av företrädare för regeringen och för oppositionen. Jag tycker ofta att "förslag" är ett märkligt begrepp. Sittande regering kunde i stället säga att nu genomför vi, nu ändrar vi eller nu justerar vi det ena eller det andra. Företrädare för oppositionen kunde säga att om vi fick väljarnas förtroende i stället så genomför vi, ändrar vi eller så justerar vi det ena eller det andra. Men icke. "Förslag" är begreppet man använder. Och så dessa exakta siffror, precisa uppgifter och konkreta planer. Man brukar säga att Sverige är ett land av ingenjörer. Vi är inte de stora gesternas nation. Staten får därför drag av tillverkningsindustrin. Regeringen driver en stat med drag av fabrik.

På tillfälligt besök i Madrid vandrade jag runt i Palacio Real, det enorma kungaslottet, vars centrum är en kyrka vigd till Jungfru Marias ära. I en av de stora salarna tar kungen emot främmande statsöverhuvuden och där överlämnar ambassadörer sina kreditivbrev. Döm om min förvåning när salen i sin nuvarande form är en hyllning till Europeiska unionen. Det var där som Kung Juan Carlos 1986 skrev under att Spanien gick med i EU. Dokumentet finns i faksimil i en vacker monter. Montblanc-pennan kungen undertecknade med finns

också utställd. På stora marmoplastor högt upp på väggarna står utdrag ur fördragstexten inhuggna och förgyllda. I ett land som Spanien, där demokratin säkerställdes så sent som på 1980-talet, är EU en garant för demokrati och frihet. I Sverige ses EU mer som en fabrik till, som vi är med och sköter med ingenjörsmässig attityd, och vars brist på precision vi ofta är kritiska till.

Möjligen kan man i skillnaden mellan Spanien och Sverige se olikheterna mellan sydeuropeisk katolsk tradition och nordeuropeisk luthersk tradition. I Sverige är gesterna inte så stora. Vi levererar. I Spanien är gesterna mer grandiosa. Men där är det ibland lite si och så med efterlevnaden av EU-beslut och direktiv.

Politiska omvälvningar

Nu har en del av EU valt att dra sig ur gemenskapen. Storbritannien valde Brexit och kommer att lämna. De politiska konvulsionerna i Storbritannien är starka kring Brexit. Premiärminister Theresa May försöker hålla ihop sitt parti, sin regering och nationen. En nation som i sin tur är en union med England, Skottland, Wales och Nordirland. En nation som dessutom har globala relationer genom samväldet som är sprunget ur det gamla brittiska imperiet, och där det engelska språket, handelsrelationer och idrott håller ihop stater av vitt skilda slag, inte med tvång, utan av fri vilja. Drottningens roll som statsöverhuvud för flera av dessa stater och som symbol för samväldet ska inte underskattas. Drottning Elisabeth lyckades genom sina personliga förmågor, mer än politiska insikter, medverka till att imperiet avvecklades i god ordning och ersat-

tes av något annat, hur svårt det än är att definiera vad detta andra består i. Språket ska inte underskattas. Inte heller BBC som sprider nyheter till världens alla hörn på ett språk som väldigt många människor förstår, om än inte behärskar.

I en stort upplagd artikel i *The Observer* den 3 juni 2018 presenterar Will Hutton och Andrew Adonis sin bok "Saving Britain" med artikeln "An island nation, but never alone". Hutton och Adonis tecknar i inledningen till sin artikel en karikatyr av den historieskrivning som framställer Storbritannien som ett undantagsland, med en speciell historia, speciella institutioner och en ödesbestämd framtid. Vissa inslag i den här karikatyren är förstås riktiga. Efter den normandiska invasionen 1066 kunde England utveckla parlamentariskt styre, religiös tolerans och "common law"; lagstiftning lika för alla. Men Hutton och Adonis argumenterar starkt för att Storbritannien alltid varit en del av Europa. Idéer, konst, kultur, religion, samhällsbyggande, den westfaliska ordningen, den industriella revolutionen och sjukvården (inspirerad av Bismarcks Tyskland) är alla europeiska influenser utan vilka Storbritannien inte varit vad det är idag. Geografiskt är de brittiska öarna visserligen skilda från den europeiska kontinenten, men knappast på något annat sätt.

Churchill och Brexit

Winston Churchill har fått förnyad aktualitet i debatten kring Brexit. Många Brexitanhängare talar om ett Imperiet 2.0, där Storbritannien – The Global Britain – skulle kunna anknyta till ett påstått ärorikt förflutet. Men, skriver Hutton och Adonis, det är "flimsy nonsense". Samväldet är

numera blott en klubb, inget politiskt projekt det skulle gå att få liv i igen. Hänvisningar som görs till Churchill är ryckta ur sitt sammanhang. Hutton och Adonis visar med stor tydlighet att Churchill tvärtom var starkt medveten om Europas betydelse för Storbritannien. Chamberlain var beredd att offra Tjeckoslovakien i upptakten till andra världskriget. Ett obetydligt land långt borta, som Chamberlain sa. Hur fel hade han inte! Churchill fick leda sitt folk genom mörka krigsår för att reparera skadan. I ett stort tal 1948 – kallat "The three great circles"-talet, tecknar Churchill tvärtom Storbritanniens roll inom tre koncentriska cirklar; samväldet och imperiet, den engelskspråkiga världen med Canada och USA och ett förenat Europa. Talet hölls när imperiet började upplösas och drömmen om den europeiska unionen började realiseras. Churchill insåg att utan ett starkt och förenat Europa kunde Storbritannien var illa ute igen.

Men om det nu blir ett Brexit som starkt förändrar relationerna mellan Storbritannien och EU, vilka effekter kommer det i så fall att få, långsiktigt? En märklig sak blir att EU-språket framför andra lär förbli engelska för överskådlig framtid, utan att en enda människa med engelska som modersmål kommer att arbeta vid de många EU-institutionerna. Långt allvarligare är att kapade band kommer att försvåra kontakter och utbyten som varit så viktiga. Kristendomen har alltid spridits utmed handelsvägar.

Ekonomi och teologi hör ihop. Sidenvägen och Statens järnvägar var leder utmed vilka kyrkans mission bokstavligt talat kunde transporteras. Evangeliska fosterlandsstiftelsen grundades samma år som SJ 1856.

liv och teologins reflektion. Min tyska är rostig, men engelska läser jag nästan varje dag.

I Sverige uppfattar vi EU som ett byråkratiskt projekt. De grandiosa gesterna ligger inte riktigt för oss.

”Kristendomen är själva vårt gemensamma dna.”

Brexit kommer troligen att negativt påverka hur kyrkor i Europa samverkar. "Church of England" har med sin ledande roll inom "The Anglican Community" starkt bidragit till den världsvida kyrkans liv på så många olika sätt. Även här spelar det engelska språket en stor roll. Svenska kyrkan ingår i Borgågemenskapen, ett faktum som glömts bort under föregående års uppmärksamhet kring reformationen 1517. Men vi har mer långtgående förpliktelser mot kyrkor inom Borgågemenskapen än med tyska "Landeskirchen". Dessutom talar inte speciellt många teologer och präster i Svenska kyrkan längre tyska. Men vi läser engelska, reser till Storbritannien, har vänförsamlingar där och i andra delar av världen som påverkats av eller är delar av "The Anglican Community". Jag är själv tacksam för allt det jag fick vara med om genom Kvalificerad fortbildning Predikan, där utbytet med USA är oerhört centralt. I botten på hela det europeiska projektet ligger kyrkans

EU-fördraget är inte cicelerat på väggarna till Stockholms slott. Men Svenska kyrkans teologer och präster borde tydligare tala om det europeiska projektet som idérérelse, som kultur, som gemensam berättelse om vår identitet. Kristendomen är inte grädden på moset i vår europeiska historia. Kristendomen är själva vårt gemensamma dna. Det borde vi tala om! Avklingar kontakterna med Storbritannien blir vi fattigare. Politiker med förbryllande historiska föreställningar om nationalstatens förträfflighet är på väg att sabotera det som vi andra värdesätter. Den brokiga samverkan i det gemensamma europeiska huset har sammantaget gett oss den offentlighet som födde demokrati och välbefinnande. Om detta må vi tala!

MICHAEL ÖJERMO
DMin, Kyrkoherde i Täby